

Wstęp

Niniejsza książka powstała z myślą o studentach specjalizacji tłumaczeniowych, którzy stopniowo poznają specyfikę zawodu tłumacza, a których my, autorzy rozdziałów i wykładowcy z Zakładu Studiów nad Przekładem na Wydziale Anglistyki UAM, przygotowujemy do profesji wymagającej szeregu kompetencji i solidnej postawy etycznej. Choć pisaaliśmy poszczególne rozdziały w kontekście tłumaczenia w parze językowej polski – angielski i wiele poruszanych problemów ilustrujemy przykładami tłumaczeń w tej właśnie parze językowej, uważamy, że zawarty w nich przekaz może okazać się przydatny również dla studentów programów tłumaczeniowych w innych parach językowych.

Świadczenie usług tłumaczeniowych jest w Polsce, tak jak w wielu innych krajach, zawodem wolnym, czyli od tłumacza (z wyłączeniem tłumacza przysięgłego) nie wymaga się certyfikatu, ani licencji upoważniającej do przyjmowania i wykonywania zleceń. Z uwagi na to, że klient zlecający tłumaczenie zazwyczaj nie jest w stanie zweryfikować jakości wykonanego przekładu, ponieważ nie zna języka, z którego lub na który przetłumaczono potrzebny tekst, jakość tłumaczeń często pozostawia wiele do życzenia. Przeszkodą w przywiązywaniu wagi do jakości tłumaczeń jest powszechnie przyjęte błędne przekonanie społeczne, że aby tłumaczyć wystarczy znać język obcy i posiadać słownik, w dzisiejszych czasach mieć dostęp do tłumaczeń maszynowych typu *Google Translate*. Owszem, tego rodzaju wiedza może wystarczyć na potrzeby codziennej wymiany informacji w wielojęzycznych i wielokulturowych społecznościach, kiedy chodzi o bardzo prosty i często jednoznaczny przekaz informacji, ale na pewno nie wystarczy, aby wykonywać usługi tłumaczeniowe nie tylko tekstów specjalistycznych.

Aby wykonywać usługi tłumaczeniowe w sposób profesjonalny, to znaczy stosować zasady dobrych praktyk, rozumieć problematykę, być świadomym swojej roli w komunikacji międzyludzkiej w kontekście międzykulturowym i odpowiedzialnym za podejmowane decyzje, od których często zależy sukces projektu, w którym uczestniczy tłumacz, potrzebna jest wiedza ekspercka i szereg umiejętności. Można je zdobyć na wiele sposobów. Dzisiaj najlepszym i najprostszym sposobem są studia specjalistyczne kształcące przyszłych tłumaczy. Kiedyś, kiedy nie było

takich możliwości, tłumacz był najczęściej samoukiem, który zdobywał wiedzę i umiejętności poprzez własne doświadczenie połączone z refleksją, analizą własnych błędów i nieustannym samorozwojem. Jak zauważył znany i ceniony teoretyk i praktyk przekładu Daniel Gile, studia na specjalizacji tłumaczeniowej w ciągu dwóch lat przekazują wiedzę, którą samouk zaangażowany w nabywanie kompetencji poprzez doświadczenie i praktykę zawodową może osiąść w ciągu mniej więcej dziesięciu lat. Praca nad nieustannym doskonaleniem umiejętności tłumaczeniowych staje się zaleceniem na całe życie zawodowe tłumacza.

Na specjalizacjach tłumaczeniowych, które prowadzimy, bardzo starannie dobieramy metody i tworzymy programy, w których młodzi adepci zawodu mogą uczyć się pod naszym okiem na czym polega wykonanie tłumaczenia, które spełnia profesjonalne standardy jakości i rzetelności zawodowej. Badania nad procesem przekładu wyraźnie wskazują, że jest to umiejętność niezwykle złożona i nikt nie posiadał jeszcze wiedzy tajemnej, jak dobrze tłumaczyć, którą można by przekazać podczas serii wykładów. Uczymy studentów jak wykonywać tłumaczenia tekstów lub być tłumaczem konferencyjnym poprzez wykonywanie tych zadań, czyli poprzez praktykę, która w sali zajęciowej czy w laboratorium do nauki tłumaczeń konferencyjnych symuluje rzeczywiste zlecenia. Nasi studenci są niesamowicie zmotywowani i zaangażowani w rozwój kompetencji, które pozwolą im wejść na rynek tłumaczeniowy. Często zadają nam wiele bardzo praktycznych pytań związanych z zawodem. W tej książce zebraliśmy odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania z zakresu pracy tłumacza pisemnego, terminologii, przekładu ustnego, specjalistycznego i maszynowego oraz audiodeskrypcji.

Zbigniew Nadstoga, wieloletni tłumacz pisemny i konferencyjny, twórca praktycznej strony programu specjalizacji tłumaczeniowych na Wydziale Anglistyki pisze o zasadach wykonywania tłumaczeń pisemnych, rodzajach zleceń i relacjach tłumacz-klient. Tomasz Kościuczuk, absolwent poznańskiej Anglistyki, tłumacz od wielu lat pracujący na własny rachunek, a obecnie doktorant zaoczny na Wydziale Anglistyki, pisze o tym jak zostać freelancerem i jakie aspekty pracy trzeba rozważyć decydując się na samozatrudnienie. Magdalena Perdek, tłumacz przysięgły języka angielskiego i koordynator specjalizacji tłumaczeniowych na Wydziale Anglistyki i w ramach Wydziałowego Programu w zakresie Tłumaczenia Specjalistycznego i Zawodowego (który jest częścią sieci European Master's in Translation), dzieli się swoimi doświadczeniami jako ter-

minolog i wyjaśnia, jak szukać potrzebnych terminów i tworzyć swoje własne bazy terminologiczne. Bogusława Whyatt, od lat naukowo zajmująca się zgłębianiem procesu podejmowania decyzji w umyśle tłumacza, również tłumacz freelancer, pisze o wyzwaniach, jakie czekają na tłumacza w branży turystycznej. Maria Tymczyńska absolwentka specjalizacji tłumaczeniowej, wykładowca i kierownik trzech edycji Studiów Podyplomowych z zakresu Tłumaczeń Specjalistycznych omawia specyfikę tłumaczenia tekstów medycznych i przedstawia porady dla początkujących tłumaczy. Paweł Korpala, absolwent programu Wydziałowych Studiów w zakresie Tłumaczenia Konferencyjnego, praktykujący tłumacz, omawia zakres kompetencji tłumacza konferencyjnego. Katarzyna Stachowiak, również absolwentka programu Wydziałowych Studiów w zakresie Tłumaczenia Konferencyjnego i praktykujący tłumacz, pisze o tym, jak tłumacz konferencyjny przygotowuje się do zlecenia i jak rozwija swoje umiejętności zapamiętywania treści i odtwarzania treści, aby być w stanie zawsze, nawet w sytuacjach kryzysowych, tłumaczyć profesjonalnie. Marcin Turski, tłumacz konferencyjny i pisemny, który miał okazję tłumaczyć na najwyższych szczeblach, dzieli się swoimi doświadczeniami dotyczącymi tłumaczenia w szczególnie wrażliwych kontekstach. Olga Witczak, absolwentka Wydziałowych Studiów w zakresie Tłumaczenia Specjalistycznego i Zawodowego, pisze o tym, czy tłumaczowi zagraża tłumaczenie maszynowe i radzi jak korzystać z dostępnych narzędzi, aby maszyna wyręczała tłumacza w tym, co leży w granicach jej możliwości. Książkę zamyka rozdział szczególny, napisany przez Agnieszkę Chmiel i Iwonę Mazur, który pokazuje inną stronę pracy tłumacza, ale tak naprawdę uwypukla jej sens, czyli stworzenie dostępu do informacji, który jest niemożliwy ze względu na język, w którym owe informacje zostały zakodowane. Autorki piszą o audiodeskrypcji, czyli tworzeniu słownego opisu filmu dla osób niewidomych i niedowidzących, jak mówią, o malowaniu słowami, po to, aby osoby niewidome mogły tak jak inni czerpać z niedostępnej im warstwy wizualnej filmu.

Jako że wszyscy autorzy niniejszej książki, oprócz dydaktyki przekładu i pracy naukowej, są również praktykującymi tłumaczami, informacje zawarte w rozdziałach mają charakter niezwykle praktyczny. W dziesięciu rozdziałach przekazujemy czytelnikowi nasze doświadczenia jako nauczyciele i tłumacze, po to aby studenci rozważający karierę tłumacza mogli poznać wybrane aspekty zawodu. Głęboko wierzymy, że tylko poprzez kształcenie dobrze przygotowanych tłumaczy poprawi się jakość

usług na rynku tłumaczeniowym. Choć zawód tłumacza nie cieszy się wysokim prestiżem społecznym, z niewielkimi wyjątkami znanych tłumaczy literackich, dla samych tłumaczy jest to zawód fascynujący. Tłumacz, pisemny i ustny, jest pośrednikiem, który znosi barierę językową, uczestniczy w najbardziej doniosłych i najbardziej przyziemnych wydarzeniach w każdej sferze życia i działalności człowieka. Jest też zawsze ambasadorem własnego języka i własnej kultury. Mamy nadzieję, że książka przyda się studentom, którzy wiążą swoją przyszłość z zawodem tłumacza i którzy powinni być świadomi wielorakich aspektów praktycznych związanych ze świadczeniem usług tłumaczeniowych i zawsze pamiętać, że ich jakość wpływa na relacje pomiędzy jednostkami, firmami i narodami.

Życzymy ciekawej lektury.

Autorzy